

Prywatyzacja zadań w systemie bezpieczeństwa w nowoczesnych demokracjach XXI wieku

Privatization of tasks in the security system in modern democracies of the 21st century

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest zbadanie zakresu przekazywania przez państwo zadań sektora publicznego w ręce podmiotów prywatnych. Wykazano, że prywatyzacja bezpieczeństwa to tendencja ogólnoświatowa, której gwałtowny rozwój nastąpił po zakończeniu zimnej wojny oraz rozpoczęciu walki z terroryzmem u progu XXI wieku. Objęła ona także sferę bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz w dużej mierze siły zbrojne. Również w naszym kraju, po doświadczeniach zagranicznych misji wojskowych, przystąpiono do programu outsourcingu zadań obronnych, którego zadaniem jest wypełnienie luki w zaspokajaniu potrzeb wojska. Siły Zbrojne RP sprawnie przeszły etap pilotażowy zlecania zadań obronnych podmiotom zewnętrznym, wykazując się posiadaniem odpowiednich sił i środków oraz dobrym przygotowaniem merytorycznym i kadrowym. Należy jednak zaznaczyć, że proces ten, uznany za korzystny pod względem ekonomicznym, wymaga od państwa skutecznej kontroli jakościowej oraz zakresu realizowanych zadań i przejrzystości finansowej zawieranych umów, w celu niwelowania zagrożeń wynikających z rezygnacji władzy z monopolu stosowania siły jako narzędzia bezpieczeństwa.

ABSTRACT

The aim of this article is to examine the extent to which public sector tasks are transferred to private entities. It has been shown that the privatization of security is a global trend, which development took place after the end of the Cold War and initiation of fight against terrorism in 21st century. Privatization trend has also covered the sphere of security, public order and armed forces. Our country,

after the experience of foreign military missions, also joined to a pilot program of outsourcing defense tasks. The Polish Armed Forces have successfully undergone the pilot phase of outsourcing defense tasks to external entities, showing that they have the appropriate forces and resources, as well as good technical and human resources. However it should be noted, that this process, considered economically advantageous, requires from the state effectively control of the quality and scope of its tasks and financial transparency in order to tackle the dangers resulting of resignation from the monopoly of force as a security tools using by the state.

SŁOWA KLUCZOWE: bezpieczeństwo państwa, prywatyzacja bezpieczeństwa, outsourcing w siłach zbrojnych.

KEYWORDS: national security, privatisation of security, security tasks of the state.

Wprowadzenie

Władza polityczna utożsamiana z państwem stanowi od wieków najpewniejszy gwarant bezpieczeństwa. Dlatego też na płaszczyźnie politycznej i naukowej państwo, jako podstawowa forma organizacji i życia politycznego narodu – zorganizowana demokratycznie wspólnota obywateli – jest centralnym podmiotem, wokół którego jest ono skoncentrowane. Monopol państwa na stosowanie siły (przymusu) w celu ochrony społeczeństwa przed zewnętrznymi i wewnętrznymi zagrożeniami legł u podstaw rozwojowych idei bezpieczeństwa traktowanego jako **dobro publiczne przynależne wszystkim obywatelom danego kraju**. Ani ONZ, jako organizacja globalna, ani inne organizacje regionalne (np. Unia Europejska) nie zostały wyposażone w odpowiednie instrumenty (ustawodawcze czy wykonawcze), aby zastąpić państwo w roli gwaranta bezpieczeństwa.

Podstawowe role państwa w dziedzinie bezpieczeństwa (Stefaniuk, 2014, s. 40–42) możemy podzielić na:

- **zewnętrzną** – rozwijanie kontaktów międzynarodowych oraz stosunków dyplomatycznych, gospodarczych, a przede wszystkim politycznych z innymi państwami, w tym zawieranie sojuszy,
- **wewnętrzną** – zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz właściwych stosunków społecznych, ochronę mienia, środowiska naturalnego i zdrowia społeczeństwa,
- **gospodarczo-organizatorką** – to stwarzanie optymalnych warunków dla rozwoju działalności gospodarczej jako materialnej podstawy zapewnienia bezpieczeństwa narodowego,

- **socjalną** – działania skierowane na rzecz ochrony zdrowia, ubezpieczeń i pomocy społecznej oraz bezpieczeństwa przy wykorzystaniu zasobów ludzkich,
- **kulturalno-wychowawczą**, dotyczącą wpajania wiedzy i rozpowszechniania kultury, wartości i idei oraz rozwijania właściwych postaw obywatelskich (patriotycznych).

W. Kitzler, definiując funkcje państwa w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego (Kitler, 2011, s. 76–77), oprócz wyżej wymienionych zwraca dodatkowo uwagę na takie kwestie, jak ochrona porządku konstytucyjnego oraz informacji niejawnych i danych osobowych, zapewnienie sprawności i efektywnego działania wymiaru sprawiedliwości, kształtowanie morale narodowego oraz postaw patriotycznych, zapewnienie bezpieczeństwa kulturowego (obejmującego ochronę moralności publicznej, języka, zwyczajów itp.).

Bezpieczeństwo państwa zawiera w sobie dwa obszary – **zewnątrzny i wewnętrzny** – tworzące w realnej rzeczywistości jedną całość.

Bezpieczeństwo zewnętrzne obejmuje analizę zjawisk w relacji do współczesnych zagrożeń zarówno na arenie międzynarodowej, jak i w sojuszach. Koncepcja bezpieczeństwa zewnętrznego jest oparta na pewności, że nie jesteśmy narażeni na atak, a w przypadku wystąpienia agresji otrzymamy bezzwłocznie pomoc ze strony naszych sojuszników. Jego istota wynika z wielu obszarów, wśród których najważniejsze to skuteczna i jasna polityka zagraniczna państwa oraz wiarygodne i silne sojusze. I tak od czasów trójprzymierza i trójporozumienia (ostatnie dekady XIX wieku), aż do zakończenia zimnej wojny i rozpadu ZSRR oraz Układu Warszawskiego (koniec lat 90. XX wieku), charakter i kształt kontynentu europejskiego był zdominowany głównie przez sojusze polityczno-militarne. W tym czasie bezpieczeństwo państwa w obu wymiarach (zewnętrznym i wewnętrznym) koncentrowało się głównie na militarnej obronie przed zewnętrzną agresją.

Bezpieczeństwo państwa w wymiarze wewnętrznym utożsamiane jest z bezpieczeństwem narodowym, ponieważ wynika z podstawowych potrzeb społeczeństwa zorganizowanego jako państwo. Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP definiuje je jako „zdolność państwa i społeczeństwa do zapewnienia warunków jego przetrwania jako instytucji, wspólnoty obywatelskiej, biologicznego przeżycia ludności, integralności teryto-

rialnej, niezależności politycznej, stabilności wewnętrznej oraz jakości życia” (M.P. z 2013 r. poz. 377). W celu zapobieżenia wszelkim potencjalnym zagrożeniom państwo zapewnia siły i środki oraz zasoby odpowiednio zorganizowane i przygotowane w postaci systemu bezpieczeństwa narodowego obejmującego podsystem kierowania i podsystemy wykonawcze (podsystemy operacyjne – obronny i ochronny oraz podsystemy wsparcia – społeczne i gospodarcze). To państwo samodzielnie decyduje, jakie wartości chroni w ramach swojej narodowej polityki bezpieczeństwa i do niej dobiera odpowiednie narzędzia, zależne od rodzaju interesów narodowych, uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, wyzwań i szans oraz wielkości zagrożeń, a przede wszystkim od swoich realnych możliwości.

Rewizja polityki wojskowej państw po zakończeniu zimnej wojny

Zakończenie zimnej wojny i rywalizacji militarnej na linii Wschód–Zachód pociągnęło za sobą zmianę w międzynarodowym systemie wpływów i władzy. Rozwiązanie Układu Warszawskiego (lipiec 1991), przypiętowane rozpadem ZSRR (grudzień 1991), pozostawiło na międzynarodowej arenie graczy – USA jako jedyne supermocarstwo. Powstała sytuacja geopolityczna wymusiła na rządach rewizję polityki wojskowej (w obliczu braku bezpośredniego zagrożenia atakiem wroga) niewymagającej utrzymywania licznej armii. Dlatego też praktycznie każde państwo na świecie dokonało w tym czasie redukcji wojsk. Jak podają sprawozdania SIPRI, w okresie 1989–1993 sojusz NATO ograniczył liczbę żołnierzy o 800 tysięcy, a wydatki na obronność zostały zmniejszone o około 48 milionów dolarów. Armia USA zredukowała swoje wydatki obronne w latach 1989–1999 o 150 miliardów dolarów, co stanowiło 2,5% PKB. Z kolei Rosja w analogicznym okresie obniżyła swoje wydatki obronne o 10,8% PKB, co oznacza kwotę 188 miliardów dolarów (Wojciechowski, 2014, s. 13). Po zakończeniu zimnej wojny całkowita redukcja osobowa wojsk w skali globalnej objęła, według różnych źródeł, od 6 do 7 milionów osób – od szeregowców po oficerów, personel techniczny, pilotów czy żołnierzy jednostek specjalnych.

W Polsce należącej do Układu Warszawskiego liczebność wojska wynosiła 347 000 żołnierzy, istniały cztery akademie wojskowe i jednaście wyższych szkół oficerskich kształcących podchorążych. W latach 50. ubiegłego wieku wydatki na zbrojenia sięgały 15% dochodu narodowego i obejmowały oprócz zakaszarowania, wyżywienia, umundurowania i uzbrojenia także sprzęt, pali-

wo, wyposażenie oraz zapasy bojowe, które chociaż nieużywane na co dzień, wymagały dużych nakładów na ich magazynowanie oraz niezbędną konserwację. Zupełnie nowy model życia społeczno-politycznego i gospodarczego, jaki powstał w Polsce po 1989 roku, zrewolucjonizował również model funkcjonowania sił zbrojnych w państwie (przejście od autonomii do stania się częścią demokratycznego państwa). Sytuację gospodarczą w 1989 roku charakteryzowały głęboka nierównowaga, wysoka inflacja i regres w produkcji materialnej. Jednocześnie, w sytuacji załamania finansowego budżetu oraz kryzysu gospodarczego, zapoczątkowano proces zmian systemu ekonomicznego, mający na celu podporządkowanie mechanizmom rynkowym zasad funkcjonowania gospodarki. Szczególne znaczenie w tym procesie odegrało wprowadzenie urynkowienia gospodarki żywnościowej od sierpnia 1989 roku. W dziedzinie militarnej proces restrukturyzacji Sił Zbrojnych RP realizowany w latach 1990–1998, spowodował wymianę pokoleniową kadry zawodowej. W tym czasie ze służby odeszło około 78 tys. żołnierzy zawodowych, co stanowiło prawie 70% stanu ewidencyjnego kadry z 1989 roku (Paszkowski, 2011, s. 228). Modernizacja techniczna wojsk – jako wymóg stawiany kandydatom sojuszu NATO, a także ze względu na przestarzałość posiadanego uzbrojenia oraz globalizację przemysłu militarnego na świecie, wymusiły znaczne nakłady finansowe oraz sięgnięcie do specjalistów spoza armii. Zatem poprzednia koncepcja funkcjonowania sił zbrojnych musiała ulec zmianie, co znalazło swoje odzwierciedlenie w ustawie z dnia 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2001 r. Nr 76, poz. 804) zakładające liczebność sił zbrojnych na koniec roku 2003 na poziomie 150 tys. stanowisk etatowych żołnierzy. Ustawa ustaliła również wysokość finansowania potrzeb obronnych RP na poziomie 1,95% produktu krajowego brutto z roku poprzedniego (ten poziom jest podobny w całej Europie – w tym czasie Niemcy wydawali na obronność 1,3% swojego dochodu, Włochy 1,7%, Hiszpania 1,2%). Kwota wydatków obronnych została zmieniona w Polsce (podwyższona do 2% PKB) dopiero w roku 2016, po szczycie NATO w Warszawie.

Zdecydowane ograniczenie budżetu z jednej strony oraz radykalne zmniejszenie liczebności wojsk z drugiej zaowocowało deficytem państwa w gwarantowaniu bezpieczeństwa obywatelom i ochronie należącego do nich mienia czy kapitału. W powstałej luce szybko znalazły swoje miejsce prywatne agencje

ochrony, których rozwój na wielką skalę na całym świecie nastąpił na początku lat 90. XX wieku, a w Polsce po uchwaleniu ustawy o ochronie osób i mienia w roku 1997 (ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia – Dz.U. z 1997 r. Nr 114, poz. 740 z późn. zm.). Ich pracownicy zastąpili żołnierzy w zapewnieniu ochrony obszarom i mieniu podlegającym na mocy przepisów obowiązkowej ochronie (obejmującej w sferze obronności np. transport broni i amunicji, zakłady produkujące, remontujące i magazynujące uzbrojenie; w sferze gospodarczej – porty morskie i lotnicze, banki itp.). Dla państwa okazali się oni zdecydowanie tańsi niż wojsko, które oprócz żołdu wymaga wyszkolenia, ubrania, zakwaterowania i wyposażenia. Według danych GUS z 2013 roku na rynku obecnie funkcjonuje około 6 tysięcy firm, zatrudniających ponad 110 tysięcy pracowników oraz około 600 mających nieco inny profil, a także zaliczanych do tego rynku spółek detektywistycznych (Kozicka-Puch, 2013). Z ich usług korzystają powszechnie banki, przedsiębiorstwa, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, a także placówki medyczne, organizacje pozarządowe czy osoby prywatne. Prywatne firmy wynajmuje się do pilnowania porządku również podczas imprez masowych.

Jednak mankamenty, takie jak słaba jakość świadczonych usług, niskie wynagrodzenia pracowników ochrony oraz ich kiepskie wyszkolenie (mimo ustawowego wymogu odbycia 250-godzinnego przeszkolenia) czy niewywiązywanie się z umów, spowodowały na przestrzeni ostatnich 3 lat odejście prawie 21% zatrudnionych z jednej strony i rezygnację z ich usług z drugiej. Właśnie z powodu niskiej jakości oferowanych usług MON pod koniec 2016 roku postanowiło wycofać się z ochrony jednostek wojskowych przez prywatne firmy.

Prywatyzacja zadań obronnych w SZ RP

Od momentu przystąpienia Polski do NATO (1999) i UE (2004) Siły Zbrojne RP stały się częścią militarnego paktu z USA i zaczęły aktywnie uczestniczyć w operacjach wsparcia pokoju czy działaniach stabilizacyjnych poza granicami naszego kraju. Oczywiście nie były to nasze pierwsze misje zagraniczne. Jeszcze w czasach zimnej wojny polskie wojska brały udział między innymi w Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei (1953–1989) czy Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Indochinach (1954–1975) oraz Wietnamie (1972–1975). Jednak dopiero zaangażowanie Sił Zbrojnych RP w Iraku (maj 2003–październik 2008) i Afganistanie (2001–2007), stanowiące test

możliwości działań operacyjnych naszych wojsk, miało niezwykle istotny wpływ na postrzeganie Polski przez nowych sojuszników oraz kształt zmian, jakie nastąpiły w polskiej armii.

Zgodnie ze standardami obowiązującymi w NATO Siły Zbrojne RP, delegując swoje wojska do operacji, zobowiązane są zapewnić przemieszczanie się oddziałów w rejon działań, wykorzystując własne środki transportu lub używając firm zewnętrznych. Wymagania Sojuszu dopełnia tak zwany cel Robertsona (Sekretarz Generalny NATO w latach 1999–2003), przewidujący posiadanie przez państwa członkowskie 40% swoich sił, przygotowanych do przetrzutu w rejon operacji sojuszniczej oraz 8% zdolnych do natychmiastowego użycia lub zaangażowanych w misje zagraniczne. Zatem wypełnienie sojuszniczych zobowiązań wymaga posiadania określonych zdolności przewozowych, obejmujących transport lotniczy i morski, gwarantujący bezawaryjny i terminowy przewóz wojsk w dowolny rejon działań oraz zapewniający kontynuację dostaw zaopatrzenia i ewakuacji medycznej do kraju. Dlatego też podjęte działania modernizacji technicznej wojsk w zakresie transportu dotyczyły przede wszystkim wymiany i modernizacji floty lotniczej, unowocześnienia taboru samochodowego, paletyzacji materiałów i środków bojowych czy powstania Narodowego Programu Śmigłowcowego (Hypki, 2006). Priorytetem dla polskich kontyngentów wojskowych realizujących misje zagraniczne w latach 2003–2012 (m.in. Kosowo, Bośnia i Hercegowina, Afganistan, Irak, Syria) był zarówno dobór odpowiednich środków transportu uwzględniający bezpieczeństwo przemieszczanych ładunków, ale i pokonywanie odległości w zadanym czasie. Istotne wyzwanie stanowiło osiągnięcie kompatybilności zastosowanych systemów transportowych w trakcie wspólnych operacji militarnych.

Delegowanie zadań na zewnątrz w polskim wojsku wynika również z ograniczeń wydatków budżetowych na cele obronne oraz profesjonalizację armii. Rekonfiguracja systemu logistycznego resortu obrony narodowej doprowadziła do znaczącej redukcji składów osobowych i zlikwidowania specjalności wojskowych uznawanych za mniej prestiżowe (np. kucharz, magazynier, kierowca). Jak podaje J. Bielecki (1999), przed reformą wojska funkcjonowały pionierzy: kwaterymistrzowski, techniczny, infrastruktury, transportowy oraz medyczny. Dysponowały one na szczeblu operacyjnym potencjałem 28% ówczesnego stanu osobowego sił zbrojnych (rok 1989). Logistyka stacjonarna obejmowała 1090 jednostek z 145 tysiącami stanowisk. Po redukcjach, do końca lat 90. XX wieku,

udział logistyki w ogólnym stanie sił zbrojnych ograniczono do 12%. Liczbę instytucji zajmujących się tym obszarem w MON zmniejszono o około 60%. Stworzyło to korzystne warunki do rozwoju koncepcji outsourcingu.

Pierwszym dokumentem regulującym kwestie outsourcingu w siłach zbrojnych była ogłoszona w 2004 roku „Doktryna logistyczna Sił Zbrojnych RP DD/4, która określiła:

- zasady zaopatrzenia wojska przez partnerów zewnętrznych w uzbrojenie i środki materiałowe oraz usługi, a także reguły rozliczeń kontraktowych,
- zasady współpracy kontraktowej w związku z realizacją zadań w ramach NATO,
- podmioty odpowiedzialne w siłach zbrojnych za kwestie kontraktowania.

Z kolei zatwierdzona w styczniu 2004 roku ustawa – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2004 r. Nr 19, poz. 177) zdefiniowała zasady wyboru przez wojsko firm zewnętrznych oferujących newralgiczny sprzęt oraz usługi na jego potrzeby. Kolejnym krokiem było powołanie przez Ministra Obrony Narodowej resortowego zespołu do spraw wdrażania systemu kontraktowania usług poza siłami zbrojnymi, na podstawie Decyzji Nr 258/MON z 5 czerwca 2007 r. Efektem jego prac było powstanie „Koncepcji wdrażania w resorcie obrony narodowej systemu kontraktowania usług poza Siłami Zbrojnymi RP”, stanowiącej załącznik do Decyzji Nr 318/MON z dnia 3 lipca 2008 r. w sprawie wdrożenia systemu kontraktowania usług poza Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. MON 2008 Nr 14 poz. 175). Na mocy postanowień przedmiotowych dokumentów wprowadzono dwa rodzaje outsourcingu w Siłach Zbrojnych RP – kapitałowy, obejmujący utworzenie nowych struktur organizacyjnych odpowiedzialnych za logistykę w wojsku, oraz kontraktowy, dotyczący zdefiniowania obszarów objętych możliwością zlecenia zadań partnerom zewnętrznym. Zaliczono do nich logistykę, pomoc prawną i usługi administracyjne, ochronę obiektów oraz infrastrukturę.

Podstawy prawne programu strukturalnej reorganizacji systemu logistyki określone zostały przede wszystkim w decyzji nr 503/MON Ministra Obrony Narodowej z 6 grudnia 2006 r. w sprawie wdrożenia programu pilotażowego oddzielenia w wojskowych jednostkach budżetowych funkcji finansowo-gospodarczych od operacyjno-szkoleniowych (Dz.Urz. MON z 2006 r. Nr 22, poz. 293) oraz rozkaz nr 93/Log./P4 Szefa Sztabu Generalnego WP z 31 stycznia 2007 r.

w sprawie wdrożenia programu pilotażowego oddzielenia w wojskowych jednostkach budżetowych funkcji finansowo-gospodarczych od operacyjno-szkoleniowych. Na ich podstawie utworzono Wojskowe Oddziały Gospodarcze (WOG), których zadaniem jest realizacja kompletnego zabezpieczenia logistycznego i finansowego jednostek wojskowych wszystkich rodzajów Sił Zbrojnych na obszarze całego kraju. Do zakresu ich odpowiedzialności należy również prowadzenie gospodarki materiałowo-technicznej oraz ewidencja ilościowo-wartościowa (Bursztyński, 2009, s. 25).

Wdrażanie systemu kontraktowania usług poza Siłami Zbrojnymi RP zostało podzielone na dwa etapy:

- ETAP I – obejmujący lata 2008–2012 jako okres próbny sprawdzający przygotowanie wojska polskiego do zlecania usług podmiotom zewnętrznym. Outsourcingiem zostało objęte wyżywienie wojska.
- ETAP II – obejmujący lata 2013–2018, w którym outsourcingiem zostaną objęte następujące działania logistyczne o charakterze pozamilitarnym:
  - serwis i obsługa sprzętu i uzbrojenia wojskowego (UiSW) oraz systemów i urządzeń do ochrony obiektów,
  - pozyskanie pojazdów osobowych, ciężarowych, maszyn, agregatów oraz urządzeń specjalistycznych, zestawów transportowych dalekiego zasięgu czy sprzętu przeładunkowego,
  - kompleksowe zaopatrzenie Polskich Kontyngentów Wojskowych w trakcie misji poza granicami kraju,
  - szkolenie personelu (kierowców, operatorów sprzętu, personelu technicznego),
  - zapewnienie transportu (kolejowy, morski, lotniczy),
  - organizacja zapasów żywnościowych, umundurowania, paliw, wyrobów medycznych i leczniczych,
  - użycie środków bojowych (w tym rakietowych), odpadów medycznych, weterynaryjnych, chemicznych oraz wszelkich odpadów,
  - kompleksowe zarządzanie nieruchomościami wojskowymi (obsługa i eksploatacja budynków).

Wdrożenie jednolitego systemu zaopatrzenia w garnizonach, mimo pewnych niedociągnięć, naturalnych w początkowym etapie, umożliwiło bardziej racjonalne wykorzystanie zasobów (osobowych, finansowych oraz infrastruk-

tury) na rzecz zabezpieczenia logistyczno-finansowego jednostek na przeważnie lepszym poziomie. Realizacja programu pilotażowego pozwoliła odciążyć dowódców jednostek od zadań logistyczno-finansowych, umożliwiając im skoncentrowanie się na realizacji podstawowych zadań operacyjnych i szkoleniowych. W kategoriach sukcesu możemy ocenić wprowadzenie w jednostkach wojskowych cateringu, który pozwolił zaoszczędzić MON prawie 277 milionów złotych rocznie (Chrzan, 2012, s. 208).

Podsumowanie

Prywatyzacja bezpieczeństwa to tendencja ogólnoświatowa – koncepcja outsourcingu objęła większość krajów po zakończeniu ery zimnej wojny, uruchamiając proces przekazywania zadań sektora publicznego w ręce podmiotów prywatnych. Jak pokazują doświadczenia, jest to rozwiązanie, które może przynieść wiele korzyści, o czym świadczą liczne przykłady, jak np. rodzinne domy dziecka, windykacja czy prywatne więzienia, a nawet outsourcing zadań militarnych, który zagościł na stałe w siłach zbrojnych, szczególnie podczas operacji wojskowych prowadzonych poza granicami kraju. Najbardziej jest to widoczne w wysoko rozwiniętych państwach anglosaskich, z USA na czele, gdzie prywatyzacją objęto nie tylko całość logistyki i zaopatrzenia wojska, ale i sferę cyberprzestrzeni (ze względu na wysoki poziom wyszkolenia zewnętrznych specjalistów – informatyków, inżynierów IT, programistów). Armia amerykańska już podczas pierwszej wojny w Zatoce Perskiej (1990–1991) korzystała z usług podmiotów prywatnych – obsługi wojskowych systemów bojowych i wspierających, logistyki, zadań ochrony i doradztwa oraz usług szkoleniowych i treningowych. Proces prywatyzacji zadań obronnych ruszył lawinowo po atakach terrorystycznych z 11 września 2001 r. Od tamtej pory USA stały się największym rynkiem dla Prywatnych Firm Wojskowych. Analitycy wojskowi podają, że w 2003 roku zagraniczne misje wojskowe oraz kampania iracka kosztowała armię 87 miliardów dolarów, z czego 30% stanowiły sumy kontraktów z PFW (Kamieński, 2009, s. 111). Według szacunków podczas operacji wyzwolenia Kuwejtu stosunek żołnierzy do prywatnych kontraktorów wynosił 9:1. Natomiast podczas wojny w Iraku (2003–2008) stosunek ten wynosił już 1:1 (200 000 żołnierzy i 190 000 pracowników cywilnych). Zgodnie z danymi Europejskiej Wspólnoty Obronnej (EWO) rząd Stanów Zjednoczonych wydał na kontrakty z PFW w roku 2007 ponad 76,3 mld euro. Podobnie jak w wojsku, prywatne

podmioty zaczęły odciążać budżet USA z kosztów utrzymania przestępców, budując w latach 80. XX wieku prywatne zakłady penitencjarne. Również armia Wielkiej Brytanii otrzymuje około 60% usług od podmiotów prywatnych, a w niemieckiej Bundeswehrze wielkość współpracy z firmami zewnętrznymi oscyluje wokół 40% (Jałowiec, 2010, s. 29).

Prywatyzacja bezpieczeństwa wewnętrznego objęła też inne sfery, jak chociażby zapewnienie porządku publicznego. W 2005 roku w USA, po przejściu huraganu Katrina, dopiero interwencja prywatnej firmy wojskowej Blackwater pozwoliła zaprowadzić porządek na ulicach Nowego Orleanu (Scahill, 2005), gdy część policji uciekła, a wojsko nie było w stanie zająć się likwidacją skutków kataklizmu i opanowaniem grasujących po sklepach złodziei. Wielka Brytania od roku 2012 postanowiła przekazać podmiotom prywatnych (firmy ochroniarskie i detektywistyczne) sporą część kompetencji należących do policji (Noch, 2012). Mają oni możliwość zatrzymywania podejrzanych i bezpośredniego reagowania na określone wydarzenia oraz badanie miejsca popełnienia przestępstwa i inne czynności kryminalistyczne. Sektor prywatny również odpowiada za świadczenie usług prawniczych związanych z działalnością organów ścigania.

Ze względu na zmianę znaczenia i roli sił zbrojnych w nowoczesnych demokracjach powierzenie części zadań podmiotom prywatnym stało się dla państwa uzasadnioną ekonomicznie i technologicznie koniecznością. Należy jednak zwrócić szczególną uwagę na państwową kontrolę jakości oraz zakres realizowanych zadań i przejrzystość finansową zawieranych umów. W Polsce w ostatnim czasie miała miejsce głośna afera – nieprawidłowości w umowie zawartej w maju 2016 roku bez przetargu między PKP S.A. a Sensus Group sp. z o.o. na działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania terroryzmowi podczas Światowych Dni Młodzieży były przyczyną interwencji CBA i postawienia zarzutów prokuratorskich pracownikom PKP oraz wstrzymania wypłaty wynagrodzenia dla firmy.

Istotnym niebezpieczeństwem prywatyzacji zadań państwa jest lobbowanie przez podmioty oferujące usługi w zakresie bezpieczeństwa, korzystnych dla nich regulacji prawnych. Czego zmiennym przykładem jest działalność organizacji Corrections Corporation of America, The GEO Group i Management and Training Corp, zrzeczających przedstawicieli prywatnych więzień w USA, które według szacunków, w latach 2005–2015 wydały na kampanie wyborcze i działalność lobbystyczną wśród polityków co najmniej 45 milionów dolarów

(Fedkowicz, 2016). Jak stwierdził w 2011 roku Paul Ashton z organizacji pracującej na rzecz reformy wymiaru sprawiedliwości w USA – Justice Policy Institute „Choć by nie wiem jak firmy te [właściciele prywatnych więzień] starały przedstawiać się jako dobroczyńcy Ameryki, którzy przychodzą w sukurs sprawie powszechnego bezpieczeństwa, to prawda jest taka, że **od wielu lat robią wszystko, by branża się rozrastała. [...] walczą o surowsze prawodawstwo, tylko po to, by stworzyć podaż dla ich specyficznych usług**” (Korzycki, Tygodnik Polityka, listopad 2011). To głównie dzięki ich zaangażowaniu na rzecz promowania skutecznych programów i rozwiązań w 2016 roku Prokuratura Generalna USA ogłosiła decyzję stopniowego wycofywania się z korzystania z usług prowadzonych prywatnie zakładów karnych.

Bibliografia

- Bielecki J. (1999). *Nowy model dla logistyki*. Polska Zbrojna, Nr 15. Warszawa: Wydawnictwo Wojskowy Instytut Wydawniczy, s. 16–17.
- Biernikowicz W. (2014). *Wpływ outsourcingu na system transportowy Sił Zbrojnych RP*. Poznań: Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu.
- Bursztyński A. (2009). *Rola i zadania wojskowego oddziału gospodarczego w systemie zabezpieczenia logistycznego Marynarki Wojennej RP*. Gdynia: Wydawnictwo Akademii Marynarki Wojennej.
- Chrzan K. (2012). *Wpływ misji w Iraku i Afganistanie na zmiany w Wojsku Polskim*, Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego vol. 6. Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej.
- Decyzja Nr 258/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 5 czerwca 2007 r. w sprawie powołania resortowego Zespołu do spraw wdrażania systemu kontraktowania usług poza Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej.
- Doktryna logistyczna Sił Zbrojnych RP DD/4, Sztab Generalny, Warszawa 2004.
- Fedkowicz M. (6.05.2017). *USA odchodzą od prywatnych więzień*. Bankier.pl, <http://www.bankier.pl/wiadomosc/USA-odchodza-od-prywatnych-wiezien-7474105.html> (dostęp: 6 czerwca 2017).
- Glińska P., Kowalska-Sendek M. (2013, luty). *Bon appetit, żołnierzu*, „Polska Zbrojna”.
- Hypki T. (2006, grudzień). *Narodowy Program Śmigłowcowy?*, „Skrzydłata Polska”, s. 8–12. http://www.altair.com.pl/magazines/article?article_id=412 (dostęp: 11.05.2017).
- Jałowicz T. (2010). *Pułapki outsourcingu w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] S. Smyk, T. Jałowicz, K. Szelaąg, *Outsourcing usług w systemie logistycznym Sił Zbrojnych*, Warszawa: Wydawnictwo Akademia Obrony Narodowej, s. 29.

- Kamiński Ł. (2009). *Geneza współczesnej prywatyzacji wojny*, [w:] W. Bernacki, A. Walaszek (red.), Amerykomania. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kitler W. (2011). *Bezpieczeństwo narodowe RP*. Warszawa: Wydawnictwo Akademia Obrony Narodowej.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 ze zm. i sprost.).
- Korzycki R. (2011, 25 listopada). *Prywatne więzienia w USA. Kontrakt na celę, „Polityka”* – wersja cyfrowa, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1521494,1,prywatne-wiezienia-w-usa.read> (dostęp: 6.06.2017).
- Kowalczyk R. (2011). *Rola i zadania kontyngentu wojska polskiego w operacji pokojowej UNEF II*, [w:] D.S. Kozerański, *Wojsko Polskie w międzynarodowych operacjach pokojowych i stabilizacyjnych*. Warszawa: Wydawnictwo AON, s. 10.
- Kozicka-Puch A. (2013, 20 stycznia). *Prywatyzacja bezpieczeństwa: zyskają tylko w pełni profesjonalne agencje*, „Gazeta Prawna”, <http://forsal.pl/artykuly/673939,prywatyzacja-bezpieczenstwa-zyskaja-tylko-w-pelni-profesjonalne-agencje.html> (dostęp: 6.06.2017).
- Krahmann E. (2003). *The Privatization of Security Governance: Developments, Problems, Solutions*. Uniwersytet w Kolonii (AIPA1).
- Noch J. (2012, 3 marca). *Niższe koszty, lepsza praca. Brytyjczycy prywatyzują policję*. Na: Temat. <http://natemat.pl/3605,nizsze-koszty-lepsza-praca-brytyjczycy-prywatyzuja-policje> (dostęp: 5.06.2017).
- Pakos K. (2010). *Ocena skuteczności zarządzania programem pilotażowym w wojskowych oddziałach gospodarczych*, „Zeszyty Naukowe” Akademii Podlaskiej w Siedlcach Nr 85/2010.
- Paszkowski M. (2011). *Profesjonalizacja Sił Zbrojnych RP jako przykład zmian w wielkich grupach społecznych*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, 19 (3).
- Scahill J. (2005, 22 września). *Blackwater Down*. CBS News, <http://www.cbsnews.com/news/blackwater-down/> (dostęp: 5.06.2017).
- Stefaniuk B. (2014). *Cele i uwarunkowania bezpieczeństwa narodowego*, „Rozprawy Społeczne”, nr 2(8).
- Uchwała Nr 67 Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022” (M.P. z 2013 r. poz. 377).
- Wastler A.R. (1990). *Military Pays Premium Price for Ship Use*, „Journal of Commerce”, s. 1A.
- Wojciechowski A. (2014). *Prywatne firmy wojskowe a międzynarodowa ochrona praw człowieka – stan obecny i perspektywy*. Warszawa: Wydawca Helsińska Fundacja Praw Człowieka.